

Motion till riksdagen

1989/90:K421

av tredje vice talman Bertil Fiskesjö (c)

Ändring av datalagen för att skydda informationsfriheten

Datainspektionen har med stöd av datalagen beslutat att förbjuda dagstidningarna att tillhandahålla bibliotek, forskare och andra användare datoriserade kopior av tidningarnas innehåll jämte tillhörande register.

Inspektionens beslut innebär att tidningarna visserligen får ha datoriserade arkiv, men de får inte låta allmänheten ta del av arkiven utan endast använda dem internt. Personuppgifter om bl.a. brottslingar måste raderas efter fem år.

Tidningsutgivarföreningen har i skrivelse till regeringen reagerat starkt mot detta beslut och anser att det strider mot bestämmelserna om informationsfrihet i regeringsformen och tryckfrihetsförordningen, således två av rikets grundlagar. Jag delar Tidningsutgivarföreningens uppfattning härvidlag.

Det kan inte enligt min mening vara framställningssättet, eller det sätt på vilket dokument lagras eller distribueras, som skall avgöra vilka principer som skall gälla för informationsfriheten och för handlingars offentlighet.

Var och en kan i bibliotekens tidningsarkiv och i andra arkiv få fram vilket exemplar som helst av en tidning, oavsett utgivningsår eller innehåll samt läsa, kopiera och göra anteckningar – förutsatt att det är pappersexemplar som är bevarade. Detta har alltid betraktats som en självklar rättighet och en del av den informationsfrihet som grundlagarna garanterar.

Att på det sätt som ovan beskrivits ta fram information har varit och är förenat med betydande möda, det vet alla som sysslat med forskning, där pressen varit en viktig källa. Men det har gått och det har inte funnits några förbud eller restriktioner.

Under ett antal år har tidningarna mikrofilmats – det finns t.o.m. ett riksdagsbeslut på att så skall ske. Detta har på ett mycket verksamt sätt underlättat tillgängligheten. Avsikten med riksdagsbeslutet var också just detta. Mikrofilmerna tillhandahålls av biblioteken vid landets universitet.

När nu tidningarnas framställningssätt liksom överföringen av innehållet ytterligare förbättras med hjälp av ny teknik, och tidningarna därmed blir lättare tillgängliga för en vidare allmänhet, så bör detta ur informationsfrihetssynpunkt ses som ännu ett framsteg.

Själva den grundläggande principen för informationsfriheten är ju att informationen skall vara tillgänglig för allmänheten, inte att den skall gömmas undan eller raderas ut.

I ett öppet, demokratiskt samhälle måste det vara en självklarhet, att den som så önskar inte bara skall ha tillgång till dagsfärska nyheter utan också till det som finns i arkiverade dokument.

För några år sedan besökte jag en diktaturstat, där det var strängt förbjudet att bevara en dagstidning mer än ett år. Trots att pressen var hårt censurerad, var man således från myndigheternas sida ängslig för att det kunde bli besvärande om medborgarna hade tillgång till äldre tidningslägg, som gav svart på vitt om vad tidigare sagts och gjorts. Tankegångar av liknande slag bör inte tillåtas få fotfäste i vårt land.

Bestämmelsen om att personuppgifter om brott skall raderas ut efter fem år måste leda till knepiga avvägningsproblem. Skall det gälla alla typer av brott är det åtskilliga spaltmetrar som får raderas ut. Och hur gör man t.ex. med alla de stats- och regeringschefer som just nu faller på löpande band och i många fall ställs inför domstol, anklagade för grava brott?

Men viktigare än sådana detaljer är självfallet principerna. Den grundläggande principen är om informationsfrihet skall råda eller ej. En annan mycket viktig princip är om myndighetsbeslut i kraft av vanlig lag skall få ta över de bestämmelser som finns i grundlag. Detta får inte ske med de bestämmelser som redan gäller. Det är mycket viktigt att denna ordning upprätthålls och respekteras. Datainspektionens beslut måste således upphävas.

Nu anser sig dock uppenbarligen datainspektionen kunna fatta beslut av det slag som här berörts med stöd i gällande datalag. Det visar att det finns allvarliga brister i denna lag. Det är således oundgängligen nödvändigt att datalagen, för undanröjande av risken för liknande beslut i framtiden, ses över i de delar som här berörs.

Det bör ankomma på regeringen att till riksdagen framlägga förslag om de nödvändiga förändringarna.

Hemställan

Med hänvisning till vad som anförts i motionen hemställs

att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändring av datalagen i enlighet med vad som angetts i motionen.

Stockholm den 25 januari 1990

Bertil Fiskesjö (c)